Tarihte Türkler ve İngilizler

Tarihî tefrika: 58 Yazan: ZIYA ŞAKIR

İngiliz tehdidlerine rağmen

Türklerle devam eden münasebet rabıtasını koparmaktan içtinab ediyorlardı

Londra, Babıaliyi kolaylıkla ikaz etmenin imkânı olmadığını anlamıştı. Ve artık, İngiliz donanmasının Çanakkale Boğazını geçerek, gaflet uykusunda devam eden Türk diplomatlarını, top tarrakalarile uyandırması kararlaştırılmıştı.

İngiliz Başamiralı Sir Con Dük Vurt, Akdenizde bulunan bütün İngiliz harb gemilerine, Bozcaada önünde toplanmalarını emretti. Ve bu tahşidat yapılırken de, orada bulunan İngiliz sefiri Sör Arbotnot da baş tercümanı Pizani'yi müzakereye devam için İstanbula gönderdi.

İngiltere ile olan siyasî münasebat resmen kesilmediği için, Aktiyu firkateynile gelen baş tercümanın İstanbula çıkmasına mümaneat gösterilmedi. Fakat, Babıali tarafından, pek soğuk kabul edildi.

Halbuki, Sör Arbotnot'un hakikî maksadı müzakereye devam etmek olmayıp, baş tercüman vasıtasile Babıaliye dehşet vermekti. Binaenaleyh Pizani'nin hakikî vazifesi de, Arbotnot'dan alacağı mektubları, (mahremane) kaydile -eski dostları olan- Türk diplomatlarına göstermekti.

Arbotnot, Pizani'ye sık sık mektublar gönderiyordu. Tarih sırasile aşağıya dercettiğimiz o mektublarda, Türklere müessir olabilecek malûmatlar da veriyordu. Meselâ: 6 şubat tarihli mektubunda: (Amiral Sör Con Dük Vurt ile Amiral Sidney Smit, hazırlıklarını bitirmişlerdir. Bombalarla yüklü, bir çok gemiler ihzar etmişlerdir. Eğer, resmen müzakereye girişmek için, Kaptan Paşa Çanakkaleden Bozcaadaya derhal gelmiyecek olursa, artık pek müessif hadisat başgösterecektir. Bu, Babıaliye sonuncu ihtardır. Daha doğrusu, dostane bir ikazdır. Ve buna bir saat zarfında cevab verilmek lâzımdır.)

8 şubat tarihli mektubda: (Amirallar, artık harekete geçecekler, ve Çanakkale Boğazından mürur edeceklerdir. Kale ve istihkâmlardan, sakın top atmaya kalkışmasınlar, yoksa, gerek burada ve gerek İstanbulda başlayacak olan mücadelenin neticesi, çok müthiş ve vahim olacaktır... Zevcenize, derhal Beyoğlunu terketmesini ve emin bir yerde ihtifa eylemesini söylerseniz, pek iyi etmiş olursunuz... Vakıâ bizim arzumuz, sulhtur. Fakat Babıali, bunu bilmek ve öğrenmek istemiyor... Eğer Boğaz istihkâmlarından donanmamıza karşı husumet gösterilmezse, gemilerimiz geçerken on yedi pare top atarak Kaptan Paşayı selâmlayacaklardır. Yok, eğer en küçük bir husumet eseri gösterilirse, istihkâmlar, gemilerimiz tarafından şiddetle bombardımana maruz kalacaklardır... Bombardıman gemilerinin kumandası, Amiral Sör Sidney Smit tarafından deruhde edilmiştir... Donanmamızda, üç büyük ve namdar amiral bulunuyor ki bu da, vaziyetin ciddiyetine en büyük delildir. Türklerin, artık bunları bilip takdir etmeleri lâzım gelir.)

9 şubat tarihli mektubda: (Eğer Sultan (yani, Padişah 3 üncü Selim), hiç olmazsa Ruslarla derhal muhasamatın tatilini emrederse, İngiltere hükûmetini çok memnun edecektir. (1) Fakat, bu emir, behemehal, yarın akşamdan evvel verilmelidir... Maamafih, bu cevab ister müspet ve isterse menfi olsun, İngiliz filosu mutlaka İstanbula gelecektir. Ancak şu var ki verilecek cevaba göre donanmanın vaziyeti değişecek.. Ya dostane, ve yahud da husumetkârane hareket gösterecektir. Artık bunun şeklini tayin etmek de, Türklere aid bir keyfiyettir... Maamafih, Kaptan Paşa, müzakereye girişmeye mütemayil görünüyor. Ve donanmamız, Boğazdan geçerken, istihkâmlardan atılacak olan bir tek güllenin, vaziyeti altüst edeceğini de takdir ediyor.)

Sör Arbutnot, şubatın 13 üncü günü, Çanakkalede bulunan (Kaptanı Derya, Salih Paşa) ya bir haber göndererek kendisinin münasib göreceği yerde bir mülâkata davet etti. Fakat Salih Paşa, böyle bir mülâkata mezun olmadığını söyliyerek bu davete icabet göstermedi.

Bunun üzerine, Arbutnot, İstanbuldaki baş tercümanına 15 şubat tarihli bir mektub yolladı. Onda da mühim olarak şu cümle vardı:

«Ben, Baş Amiral Sör Con Dük Vortun bayrağını taşıyan (2) «Ruvayyal Jorj» gemisinde bulunuyorum. Ve size de bu mektubu, o gemide yazıyorum... Baş Amiral, artık son kararını verdi. Her ne pahasına olursa olsun, Çanakkale Boğazını geçip İstanbula gelecektir. Ancak şu var ki, husumet niyetile gelmediğini göstermiş olmak için, şehre bir top menzili uzak olan bir yerde demirleyecektir.»

Bu mektubu takib eden 17 tarihli mektubdan:

«Dün zuhur eden bir hâdise, donanmamızın hareketini tehir etti. Bu hâdise de şudur: Ajaks ismindeki gemimizde bir yangın zuhur etmiş, bu gemi tamamen yanıp harab olduğu gibi mürettebatının yarısı da yanmış ve boğulmuştur.. Maamafih, bu yüzden teahhura uğrayan hareketimiz, uzun sürmiyecektir. Ancak, Boğazdan geçilirken, Kaptan Paşanın topla selâmlanmaması takarrür etmiştir. Çünkü, gemilerimizin bordalarından yükselecek olan top dumanlarının, bir husumet başlangıcı telâkki edilmesi pek muhtemeldir.»

Görülüyor ki İngilizler, mağrurane hareketlerine ve devam eden tehdidlerine rağmen, bir hâdise çıkarmaktan ve Türklerle -velev, zayıf bir şekilde bile olsun- devam eden münasebet rabıtasını koparmaktan içtinab ediyorlardı.

Sefir Sör Arbutnot, İstanbulda iken yaptığı hataları şimdi tamire taraftar görünüyor, bunun için de, Kaptanı Derya Salih Paşa ile dostane münasebet temsisi için vesileler icab ediyordu.

Sör Arbutnot, Salih Paşaya (17 şubat) tarihli bir mektub gönderdi. Bu mektub, şu cümlelerden mürekkebdi:

«Muhterem Kaptan Paşa Hazretleri,

Bu mektubla, zatı devletinizden şahsî ve insanî bir hizmet taleb edeceğim. Nezdimde bulunan ve sırtlarındaki elbiselerinden maada hiç bir giyecekleri olmıyan zevcem ve çocuklarıma giyecek bazı şeyler getirmesi için bir İngiliz şalopasının Boğazdan geçmesine müsaade buyurmanızı rica eyleyeceğim.

Baş Amiral Sör Dük Vort ve Amiral Levis, Türk donanmasına şeref veren zatı devletinize, ihtiramlarını takdim eyleyorlar.»

Salih Paşanın, bu mektuba ne cevab verdiğini bilmiyoruz. Belki de, verilecek müsaade ve yahud cevabı, Babıaliden istizan etmiştir. Ancak şu var ki, Sör Arbutnot, donanmanın derhal harekete müheyya olduğunu (6 şubat) tarihinde söylediği halde, bu hareket, tam (19 şubat) gününe kadar teahhur eylemiştir.

(Arkası var)

(1) Bu cümle, o tarihte Çar ordusunun nekadar sıkışmış olduğunu gösterir.

(2) Amiral gemisi.

Futbol maçında

Kaza neticesinde arkadaşını öldüren genc hapse mahkûm oldu

Sultanahmed camii avlusunda çocuklar arasında futbol oynanırken elindeki çakı ile futbol topunun ipini kesmeğe uğraşan Sıtkı Sayras adlı genc, o sırada yanına yaklaşan ve topa el koyan arkadaşı Refetin ölümüne sebeb olmuştu. Bu ölüm hâdisesinin muhakemesi hitam bulmuş, mahkeme, çakının yanlış bir el hareketile saplandığını, kabul etmiştir. Sıtkı, tedbirsizlik ve dikkatsizlikle arkadaşı Refetin ölümüne sebeb olmaktan bir sene ve 30 liraya mahkûm edilmişse de, 15 yaşını bitirip 18 ini tekmillemediğinden, bu ceza 6 aya ve 20 liraya indirilmiştir.

MAARİFTE

İlk mekteb muallimlerinin maaşları

Maarif Vekâleti, kadrosu müsaid olmıyan vilâyetlerde, ilkmekteb muallimlerinin maaş farklarını, maaş faslından almaları için, Dahiliye Vekâletine mühim bir teklifte bulunmuştur. Bunun için, vilâyet hususî bütçeleri nizamnamelerine şu maddenin ilâvesi istenmektedir:

«Aylıkları artırılan yeniden veya naklen tayin olunacak muallimlerin terfi ve tayin tarihlerinde maaşlarına denk boş kadro olmadığı takdirde, o mali yıl içinde maaş farkları muallimlere maaş faslından tediye edilir.»

DENİZLERDE

Serseri bir mayin

Şile fenerinin yıldız karayel istikametinde 17 mil mesafede bir serseri mayin görülmüştür.

Tavşantaşı cinayeti

Metresini öldüren ve bir erkeği yaralıyan Hızırın, idam talebile Ağırcezada muhakemesine başlandı

Tavşantaşındaki bir evde Feriha isimli bir kadını bıçakla öldürmekten ve o gece kadınla aynı yerde bulunan Ali Anahtarı da öldürmek kasdile yaralamaktan suçlu olarak ve idam talebile mahkemeye verilen Hızırın muhakemesine dün başlanmıştır.

Tahkikata nazaran, Hızır, Feriha ile cinayetten beş, altı ay evvel tanışmış, Tavşantaşındaki evde bir müddet beraber yaşamışlar. Derken aralarında geçimsizlik başgöstermiş. O aralık rahatsızlanan Hızır, hastaneye yatmış. Hızır hastanedeyken Feriha, Ali ile tanışarak, sık sık buluşmuşlar. Hastaneden çıkan Hızır, vaziyeti öğrenince kıskanclıkla her ikisini de öldürmeği tasarlamış. Kendi aklınca bir plân kurmuş. Gece karanlığında, evin bahçesinin harab kapısını itmiş, kolaycacık açmış. Oradaki dut ağacı altına ayakkabılarını bırakmış ve bu suretle eve sokulmuş. Yolunu bildiği eve sessizce girer girmez, etrafı görmek üzere bir kibrit çakmış. Tam bu sırada da Ali, Ferihanın yanında doğrulmuş, yerinden fırlamış. İkisi arasında boğuşma olmuş. İşte bu hengâmede Aliyi yaralayan Hızır, Ferihaya da bıçak saplayarak, cinayet yerinden kaçmış. Çok geçmeden de yakalanmış.

Katil maznunu Hızır Ağırceza mahkemesinde

Kadını öldürmekten, erkeği öldürmek kasdile yaralamaktan muhakeme edilen Hızır, mahkemede kendisinin bir cinayet tasarlayarak harekete geçmediğini, bilâkis, hastaneden çıkınca Ferihanın yeniden çağırması üzerine geceleyin oraya gittiğini söylemiş, «Feriha, o gece evde ışık yakılmasını istemiyordu. Geldiğimde içerisi zifiri karanlıktı. Buna rağmen, Feriha öyle istediğinden, karanlıkta yürüdüm. Lâkin odada bir kımıldama ve patırdı olunca, ürktüm, cebimdeki kibrite el attım. Ve derhal taarruza uğradığımdan, gerisin geriye döndüm, kaçtım. Ferihayı kim öldürdü, Aliyi kim yaraladı? Ben bilmiyorum. Belki odada benden başka birisi vardı da, bir kenara saklanmıştı!» demiştir.

Mahkeme, bu işin şahidlerinin çağırılması kararile, muhakemenin devamını başka güne bırakmıştır.

Tecessüsler

Jules Verne'in kehaneti

Yeniden okunursa, hayretle görülecektir ki Fransız muharriri, modern harbleri, bize daha o tarihte haber vermiştir

1940 harbinin akla zor sığan fen terakkileri mevzuu bahsoldukça, her eserinde bu günün tekniğinden bir nümune yaşayan Fransız romancısı Jules Verne de, bu silsilenin elbette en başında gelir.

Okunursa hayretle görülecektir ki Jules Verne'in külliyatı, modern harbleri daha o tarihte bize haber veren, bu günkü ve yarınki ordular çarpışırken kullanacakları makineli vesaiti, hakikate pek yakın teferruatile sayıp döken bir fihrist gibidir.

***

Top mefhumunun, akıl hududunu aşıp, memleketler arası dehşet uyandırmağa henüz başlamadığı devirdeyiz. Jules Verne, durmadan koşan kalemini, milyarder bir Hind prensesinin, Sarrazin isminde bir Fransız doktorile, Herr Schultze isminde bir Almana bıraktığı 500 milyonluk miras romanının sahifeleri üzerinde yürütüyor. Bu romanda, Schultze, hissesine isabet eden milyonlarla, koskoca bir şehir vücude getirmiş ve bu şehre ölüm vasıtaları imal eden muazzam bir fabrika şekli vermiş bir hayalperesttir. Bu yarı deli milyonerin fabrikasında yapılan bir topun tarifini, romancının kendisinden, sizinle birlikte dinleyelim: «Bu top, Marcel'in o zamana kadar gördüğü topların en büyüğü idi. Ağırlığı en az 300,000 kilogram olmak gerekti ve arkadan doldurulуyordu. Ağzının kutru bir buçuk metro idi. Çelik bir kundak üstüne yerleştirilmişti. Aynı madenden satıhlar üstünde hareket ediyordu. Bir dişli tertibatı sayesinde o kadar basit bir şekilde işleyordu ki, bir çocuk bile onu harekete getirebiliyordu.»

Romancının tarif ettiği bu top, her atışta geriye doğru gidiyor ve hızını bir yay üzerinde aldıktan sonra tekrar eski vaziyetini buluyor.

Bu tarifi, şimdi, bugünkü toplarla mukayese edelim. Top ağzı genişliğini bir buçuk metro diye gösteren Jules Verne, burada hayale biraz fazla yer vermiş. Gerçi, günün birinde, bu hesabın da doğru çıkmıyacağını iddia edemeyiz. Fakat şimdilik, azamî çap, 520 milimetredir. Buna mukabil, topun ağırlığında, romancının kehanetini fersahlarla geçmiş bulunuyoruz. Almanların Büyük Harbdeki Şişman Berta'sı 200 ton geliyordu. Bütün teferruatile hesab etmek şartile, Parisi kilometrelerce uzaktan döğen bu korkunç topun ağırlığı 700 tondu.

Her atışta, raylar üzerinde kayarak geri gelen ve hızını yaylar üstünde alıp eski vaziyetine dönen top tarifi harikulâdedir. Modern topların yapılış ve işleyiş tarzı bundan başka türlü değildir.

Şimdi de, bu topun tahribatını gözden geçirelim. Jules Verne, Alman mucidin yaptığı topun, 20 kilometre mesafeden, bir metro kalınlığında bir çelik levhayı, üstüne tereyağı sürülmüş bir dilim ekmek gibi deldiğini anlatır. Sonra, Herr Schultze, bu topa doldurup atmak üzere, yangın çıkartmağa mahsus bir takım mermiler imal etmiştir. Bunların evsafını okurken, modern harb tekniğinin yarattığı müthiş yangın bombalarının tarifile karşılaştığınızı sanmamak imkânı yoktur.

***

Jules Verne, boğucu gazi de keşfetmiştir. Diyelim: «Üstü meşe tahtasile örtülü, içi 72 atmosferlik mayi asid karbonik dolu, camdan mamul fişek - obüs. Bu obüs yere düşünce tahta kısım patlar, cam kırılır ve mayi gaza inkılâb eder. Neticeye takriben, sıfırdan aşağı yüz derece soğuk, ve aynı zamanda, muazzam miktarda bir asid karbonik gazinin havaya karışması. Bulaşan havaya 30 metro, belki de 100 veya 200 metro yakın noktada bulunan her canlı mahlûk, donmağa ve boğularak ölmeğe mahkûmdur. Yaralı yok, yalnız ölen var!»

Jules Verne'in bu kehanetini, 1915 tenkid ve tahkir ile karşılamışlardı. Bugün, bu kehanetin, ne kadar isabetli olduğunu görüyoruz.

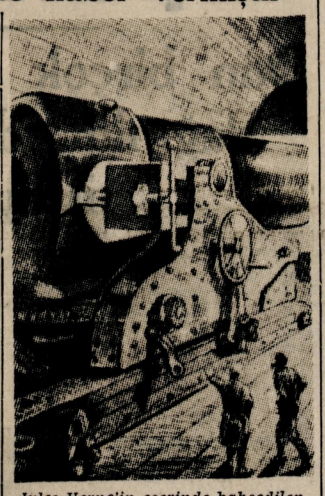

Jules Verne'in eserinde bahsedilen muazzam topun resmi

beri harb sahasında, hakikat şeklinde görmedik mi?

Tahtelbahir periskopunun ilk mucidi, Amerikada ihtira beratı almak istediği zaman, alâkadar daire, meşhur olan ince eleyip sık dokuma usulü dolayısile, bu müracaati «periskop, sizden çok daha evvel Fransız romancısı Jules Verne tarafından düşünülmüş ve âmmeye maledilmiştir. ihtira beratı alamazsınız!» cevabile reddetmişti. Jules Verne, «Deniz altında yirmi bin mil seyahat» isimli romanında, Nautilus denizaltı gemisini, bugün mevcud tiplerden almış hissini verecek kadar ileri, teknik tafsilâtla anlatmıştır.

Bilhassa, Nautilus'un içinde, elektrik kuvvetine o kadar çok iş gördürmüştür ki, elektrik motörünü bir hayal, devridaim makinesi kadar imkânsız gören bir devre tesadüf eden bu kehanetlere verilecek isim bulmak müşküldür.

Jules Verne, tahayyül ettiği tahtelbahirde, elektriği, tenvirat, vantilâtör, teshin, yemek pişirme, içilecek suyun tasfiyesi, hatta gemiye girmeğe teşebbüs edecek yabancılara karşı silâh gibi, bu günün tekniği tarafından tatbik edilen bütün pratik sahalara teşmil etmiştir.

***

Fransız romancısının hayalinde, doğup, henüz 940 tekniği tarafından tatbik sahasına konulmıyan iki silâh daha vardır. Belki yakın, belki uzak bir gelecekte, bunların da harb meydanında arzı endam edip Jules Verne'in fihristini tamamlamayacaklarını kimse temin edemez.

H. BİLGİÇ

Erzuruma gidecek profösörler

« Üniversite Haftası » için bir program hazırlandı

Bu yıl ilk defa Erzurumda açılmasına karar verilen «Üniversite Haftası»na iştirak edecek profesörler heyeti Rektörün riyasetinde bu akşam, Ankara yolile Erzuruma hareket edecektir. Gidecek olan profesörler şunlardır:

Esasiye hukuku profesörü Ali Fuad Başgil, İdare hukuku profesörü Sıddık Sami Onar, Kadın ve doğum profesörü Tevfik Remzi Kazancıgil, Dahilî hastalıklar profesörü Muzaffer Göçman, Şirörji profesörü Kâzım İsmail Gürkan, Fiziyoloji profesörü Sadi Irmak, İjiyen profesörü Muhiddin Orel, Tarih ve içtimaiyat doçenti Mükrimin Halil, İçtimaiyat doçenti Ziyaeddin Fahri.

Rektör Cemil Bilsel, Üniversite Haftasının ehemmiyeti hakkında dün bir muharririmize şunları söylemiştir:

«— Üniversite Haftasının kuruluşundan gaye, her yıl bir veya iki vilâyetimize üniversite bilgilerini götürmek ve orada yapılan araştırmalarla, buraların hususiyetlerini Üniversite araştırmalarının yakın mevzuu yapmaktır. Açış nutkunda da söylediğim gibi ilk haftayı Erzurumda açışımızın sebebi Millî Şefin, memleketi demir ağlarla ören siyasetine Üniversitenin bir şükranımı, aynı zamanda ifa içindir. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği teşebbüsü, en büyük alâka ile karşılamış, gidenlerin seyahat masrafını temin etmiştir. Erzurumda bir hafta kalacağız. Bu müddet zarfında halkevlerinde konferanslar verilecek, hastanelerde ve Vilâyetin tensib edeceği diğer yerlerde meslekî konuşmalarda bulunulacaktır. Konsültasyonlar, anketler programımızda yer almaktadır. Konferansların ve konuşmaların münakaşalı olması kabul edilmiştir. Erzurumun münevver muhitinde hayırlı bir alâka uyandırabileceğimizi ve bunun hem orası için, hem bütün memleket için, aynı zamanda Üniversitemiz için faydalı olacağı inanındayım.»

MÜTEFERRİK

Vali Yalovaya gidecek

Bir kaza neticesinde kolundan rahatsız bulunan Vali ve Belediye Reisi Lûtfi Kırdar bu günlerde Yalovaya gidecek ve bir iki gün Yalova kaplıcalarında istirahat edecektir.

İstanbul radyosu

İstanbul radyosunun en geç ağustosun haftasına doğru neşriyata başlayabileceği umulmaktadır. İcab eden teknik hazırlıklar şimdiden tamamlanmıştır.

İki eroinci yakalandı

Sabıkalı eroin satıcılarından Mehmed ve Salih adlarında iki kişi, memurlar tarafından Tahtakalede eroin satmak isterlerken suç üstünde yakalanmışlar, tahkikat evrakile birlikte Adliyeye teslim edilmişlerdir.

Beykoz sahillerinde bir cesed bulundu

Beykoz sahillerinde evvelki akşam bir cesed bulunmuştur. Cesedin bu seneki yüzme kurbanlarından biri olduğu kuvvetle tahmin edilmektedir. Hüviyetinin tespiti için cesed Morga kaldırılmıştır.

Sofya elçimiz dün sabah geldi

Şevki Berker, Türk-Bulgar münasebatının gayet dostane olduğunu söylüyor

Sofya elçimiz Şevki Berker dünkü ekspresle Sofyadan şehrimize gelmistir. Şevki Berker, gazetecilere kısaca şu beyanatta bulunmuştur:

«— İstanbulda bir gün kadar kalarak Ankaraya gideceğim. Türkiye - Bulgaristan münasebatı son derece dostane ve samimidir. Aramızda hiç bir ihtilâflı mesele mevcud değildir. Bulgaristandaki Türklerde Bulgarlar tarafından herhangi bir fena muameleye maruz kalmamaktadırlar. Bulgaristanla münasebatımızın çok iyi bir mecrada olduğunu bilhassa kaydedebilirsiniz.»

Bulgaristana giden heyetimiz geldi

Bulgaristanda kooperatifçiler birliğinin kuruluşunun 25 inci yıldönümünü tes'id merasimine davetli olarak giden Türk kooperatifçiler birliği reisi Trabzon meb'usu Sırrı Day, Tokad meb'usu Hasib Aytura ve Halk Bankası umumî kâtibi Mithat Gürsudan mürekkeb heyetimiz dün şehrimize avdet etmiştir.

Memleketimizden başka, Yugoslavya, Rumanya, Macaristan, ve Sovyet Rusyanın temsil edildiği bu yıldönümünde bilhassa heyetimiz azalarına büyük bir hüsnü kabul gösterilmiştir.

ŞEHİR İŞLERİ

Eğlence yerleri tarifesi

Belediyenin eğlence yerlerile içkili mahaller için yeni yaptığı tarife Dahimi encümenin tasdikından çıktığı için dün kaymakamlara tebligat yapılmış ve yeni tarifenin tatbikına itina gösterilmesi lüzumu bildirilmiştir. Yeni tarife pazar ve âdi günler için bir fark kabul etmemiştir.

Kömür fiatları

Belediye, ana depolardan sevkedilecek kömürlerin semt depolarında satışları esnasında ton başına ilâve edilecek miktarı tespit etmiştir. Buna nazaran yakın mesafeler için ton başına 125, uzak mesafeler için 150 kuruş nakliye üsreti ilâve edilecektir.

Plaj müteahhidi dün tekrar Belediyeye müracaat etti

Florya plâjını kiralamış, fakat henüz kefil göstereememiş olan müteahhid dün Belediyeye müracaatle yeniden bir anlaşma şekli teklif etmiştir.

Pazar günü plâjın Belediye tarafından idaresinde 730 lira hasılat elde edilmiştir.

Üsküdarda Belediyenin halk için inşa ettirdiği plâj da açılmıştır. Belediye burada halkın soyunması için 16 kabine yaptırmıştır.

Çakı ile yaraladı

Galatada dolaşmakta olan Ziya adında biri, Necatibey caddesinde işkembecilik yapan Koço ile bir meseleden münakaşaya başlamış ve Koçonun küfretmesi üzerine çakı ile Koçoyu kalbinden ve omzundan ağır surette yaralamıştır. Hâdiseyi müteakib Ziya yakalanmış, Koço Beyoğlu hastanesinde tedavi altına alınmıştır.

Bursada koza piyasası açıldı

Fiatların tespitinde kooperatifler faal rol oynuyor

Bursa (Hususî) — Koza piyasasının yeni açılması dolayısile kalitenin esasını teşkil eden iyi ve yüksek randımanlı kozalar henüz gelmediğinden fiatlar 50 - 65 kuruş arasında dalgalanmaktadır.

Piyasa vaziyetini ve kaliteleri günü gününe ve yakından takib eden koza tarım satış kooperatifleri, yalnız Bursanın değil, bütün memleketin istihsal mıntakalarındaki vaziyeti nazarı itibara alarak derhal müspet ve geniş faaliyete geçmiş, fiatlar kalitenin gösterdiği nispetler dahilinde yükselmiş, bu gün yaş kozalar Bursa piyasasında 60 - 75 kuruş arasında tutulmuş bulunmaktadır. Bu fiatları sağlam bir esas dahilinde tutabilmek için tedbirler alınmış ve Ticaret Vekâletinin emirlerine tevfikan müdahale mübayaatına geçilmiş bulunmaktadır. Kooperatifler ve birlik, fiatları tutabilmek maksadile piyasaya arzedilen rekoltenin hemen yarısına yakın miktarını bizzat mübayaa etmektedir.

Hatay, Antalya, Söğüd, Bilecik, Adapazarı, Gölpazarı, Osmaneli, Uzunköprü ve Edirne mıntakalarındaki kooperatiflerin de her gün, müstahsili memnun edecek fiatlarla koza aldıkları buradaki Birlik Umum müdürlüğüne bildirilmektedir. İcab ederse, Nazilli ve Amasya mıntakalarında da mübayaat yapılacaktır.

Eğer, bu sene kooperatifler kurulmamış olsaydı, bütün memleket dahilinde kozaların ancak 30 - 40 kuruştan yukarı satılamıyacağı iddia olunmaktadır. Ticaret Vekâleti bu vaziyeti görerek teşekküller vasıtasile bunun önüne geçmis bulunmaktadır. Müstahsil halk, bu müdahaleden çok kazanmış ve sevinmiştir.

Valimiz Refik Kuraltan, koza borsasına giderek, Birlik Umum müdürü Sabri Pozamla koza vaziveti ve piyasa hakkında konuşmuştur.

IKTISAD

Kırmacıların müracaati

İstanbulun ekmeklik unu için Toprak Mahsulleri Ofisince verilen Buğdayın değirmenlere hasrı ve kırmacılara buğday verilmemesi üzerine kırmacılar aralarında toplanarak bir istida ile Belediyeye müracaat etmişlerdir.

Kırmacılar, Toprak Mahsulleri Ofisinin buğdayı peşin para vermesine rağmen kendilerinin değirmencilere daima kredi ile un verdiklerini, halen piyasada 100,000 lira raddesinde bir alacakları bulunduğunu, bu alacaklarının senedsiz olup emniyete istinad ettiğini, fakat şimdi un veremezlerse alacaklarını almanın pek müşkül olacağını bildirmişlerdir. Belediye vaziyeti tetkik etmektedir.

İhracat kontrolü

Buğday ve arpa ihracatının kontrolu nizamnamesinin tatbikına bu ayın 15 inden itibaren başlanacaktır.

İsviçreye gönderilecek yumurtalar

İsviçreye evvelce büyük sandıklarla giden sanayie mahsus ve natürel yumurtaların da küçük sandıklarla gitmesine Ticaret Vekâletince karar verilmistir.

Siyasî icmal

İngiltere - Fransa

İngiltere ile Fransa arasında resmen değilse de filen harb hali mevcud bulunuyor. Mersalkebirde silâhlarını bırakmak üzere toplanan ve ekserisi sitim üzerinde bulunmayıp rıhtıma bağlı duran Fransız harb gemilerinin İtalyan sularına uğramamak üzere Atlas Okyanusundan giren ve çoğu İngilterenin ana vatanını muhafazaya mahsus büyük donanmanın en büyük parçalarından mürekkeb bir İngiliz ağır filosu tarafından bombardıman edilerek tahrib edilmesi ve bu sırada yüzlerce Fransız bahriye zabit ve askerinin hayatını kaybeylemesi can evinden zaten yaralı olan Fransayı galeyana getirmiştir.

Bu galeyan karşısında Fransız donanmasının tayyare filolarından ikisi Mersalkebirin karşısındaki Cebelütta - rık İngiliz müstahkem mevkiini ve bunun limanında bulunan bir İngiliz filosunu bombalayarak intikam almıştır. Fransa hükûmeti eski müttefiki İngiltere ile diplomasi münasebatını kesmiş ve Londradaki sefirini ve İngiliz İmparatorluğundaki konsoloslarını geri aldığı gibi kendi nezdindeki İngiliz elçisile konsoloslarının da pasaportlarını iade etmiştir.

Fransa ötedenberi karasuları sınırını sahilden 20 mil açıkta saymaktadır. İngiltere bunu hiç bir zaman tanımamıştı. Şimdi Fransa hükûmeti İngiliz gemilerinin 20 mil dahilinde Fransız sahillerine yaklaşmalarını menetmiştir. Fransanın müstemleke İmparatorluğu limanlarında tesadüfen bulunan İngiliz harb gemilerine Fasın başlıca limanı Kazablanka (arabcası Darülbeyzadır) da olduğu gibi ateş açılmıştır.

Denizdeki Fransız harb gemilerine raslayacakları İngiliz harb ve ticaret gemilerine hücum emri verilmiştir. Adeta Fransa elindeki mevcud harb gemileri ve tayyarelerile Almanyanın İtalyadan sonra üçüncü bir müttefiki gibi İngilizlere hücum etmektedir. Almanya ile İtalya Fransayı deniz ve hava kuvvetlerile İngilizlere hücumda serbest bırakmak için deniz ve hava silâhlarının alınması ve muayyen liman ve ambarlarda muhafaza edilmesini şart koyan mütarekename hükûmünün şimdilik tatbik edilmemesine muvafakat etmişlerdir.

Fransa yalnız elindeki deniz ve hava kuvvetlerile değil bütün diplomasi ve siyasi kudretini ve propaganda vesaitini de İngiltereye tevcih etmiştir. Fransa Danzig ve Lehistan yüzünden harbe girmek istemediği ve bu işler - de hep İngilterenin önayak olarak Fransayı çarnaçar Almanyaya karşı harbe sürüklediği dün bazı Fransız meb'usları tarafından uzunuzadıya izah edilmiştir. Fransa Lehistan meselesinin bir konferansla halli ve bir Avrupa harbinin önüne geçilmesi için Mussolini'nin yaptığı teklifi kabul etmişti. Fakat İngiltere Alman ordusunun Lehistanda ilerlemiş olduğu yerlerden çekilmesi şartını ileri sürmüş ve harb bu şekilde patlamıştır.

Gene İngiltere ile Fransa arasındaki askeri anlaşma mucibince harbin daha ilk ayında İngiltere Fransanın yardımına yirmi beş fırka göndermeği ve ileride dahi bu nispette takviye kuvvetleri sevketmeği taahhüd etmiş bulunduğu halde esliha ve teçhizat yetiştirilmemiş olduğunu ileri sürerek Fransaya on ay içinde ancak on fırka vermiş olduğu Fransız kabinesi azasından biri tarafından müdellel bir suretle beyan edilmiştir. Gün geçtikçe Fransa ile İngiltere arasındaki anlaşmamazlığın yeni bir şey olmayıp daha harb başlamazdan evvel mevcud olduğu anlaşılıyor. Fransız ordusunun hezimeti ve donanmasının tahrib edilmesi üzerine ziddiyet büsbütün şiddet bulmuştur.

Muharrem Feyzi TOGAY

Yerli Mallar Sergisi ne oldu?

11 senedenberi şehrimizde Millî Sanayi Birliği tarafından açılmakta olan serginiz - bu sene zamanı gelmiş olduğu halde - açılması için harekete geçmemiştir. Halbuki Sanayi Birliği evvelce serginiz için muhtelif makamlarla temasa girişmişti. Bu hususta Vali ve Belediye Reisi ve sergi komitesinin reisi bulunan Lûtfi Kırdar da temaslarda bulunmuş, serginiz bu sene de gene Galatasaray lisesinde açılması tensib olunmuştu. Birliğin elan harekete geçemediği nazarı dikkati celbettiğinden bu cihet tahkik olunmaktadır.

CUMHURİYET

Nüshası 5 kuruştur.

Abone şeraiti	Türkiye için	Hariç için
Senelik	1400 Kr.	2700 Kr.
Altı aylık	750 »	1450 »
Üç aylık	400 »	800 »
Bir aylık	150 »	Yoktur.

Dikkat

Gazetemize gönderilen evrak ve yazılar neşredilsin, edilmesin iade edilmez ve zıyaından mes'uliyet kabul olunmaz.

Küçük hikâye

Iki çift lâf

Rüveyde Sinanoğlu

Şefi, yalnız iki defa görmüştüm. «Gürbüz ve ortakları» müessesesine muhasebeci olarak gireli daha bir hafta kadar olmuştu; onun için müessese bürolarının içyüzü hakkında henüz pek az bilgim vardı.

Daktilo ve sekreter bayanları, o zamana kadar yalnız mizah gazetelerinin karikatürlerinden tanıyordum. Bu hale göre onlar hakkında ne derece iyi fikirlerim olacağını artık siz takdir edin.

Bu yeni muhitte beni ilk çeken şey, şefin hususî kâtibesi oldu: Güzel, esmer, sempatik, daima gülümseyen, herkesle nazik bir kız.

Onu, derhal bütün dikkatimle çevrelemiştim. Fakat bizim odamıza ancak arada bir geliyor, aramızda ancak bir kaç dakika kalıyordu; çünkü, hemen de bütün gününü müessesenin genel direktörü ve sahibi Bay Gündüzün odasında geçiriyordu.

Benimle biraz daha fazla kalmasını isterdim. Benimle, diyorum, lâfın gelişi gözümün birini de kırptım.

Genc kız:

— Galiba, öyle, diye cevab verdi.

Hemen izaha kalkıştım:

— Bu dediğimle işten başka birşeyi kasdetmiş değilim. Vakıâ.. hım.. İnsanın sizin gibi güzel ve sempatik bir sekreteri olunca, şef de böyle ihtiyar bir bunaksa, neler olacağı malûm!

Yüzüne hafif bir kızartının çıktığını görür gibi oldum. Sonra ayağa kalktı, beni yıldırımlamak ister gibi sabit ve keskin bir bakışla gözlerini yüzüme dikti. Ben bittim; o dişlerinin arasından mırıldandı:

— Kaba herif!

Kekeledim:

— Size hakaret etmek istemiş değilim. Hem zaten ben, bütün gününüzü onun dizleri üstünde geçiriyorsunuz demedim ki...

Ama artık bir halttır etmiştim. Bazı kere ben, böyle konuşurken sözlerimi tartamam. Aklım başımda olsaydı, tabii ömrümde böyle şeyler söylemezdim, onun için değil mi ya, aşkta ben neden asla muvaffak olamıyorum!

Yaptığım gafı acele tamir edeyim diye gene atıldım:

— Hem ben sizi kasdetmedim. Sizin iyi ve namuslu bir kız olduğunuz hemen göze çarpıyor. Tabii sizin gibi bir kız hakkında böyle tarizlerde bulunulamaz. İhtiyar da zannederim, size parmağının ucile bile dokunmaya cesaret edemiyordur. Edecek olsa, siz mutlaka ona haddini bildirirsiniz. Burada, ihtiyarın pis dizleri üzerinde oturacak biri varsa, -gene gözümü kırptım- bu biri herhalde siz değilsiniz.

Genc kız, bir bana bir daktiloya baktı.

— Anahtar deliğinden gördünüz, değil mi? dedi.

Ben ne evet, ne de hayır dedim. Bütün söylediklerim, önceden bilmem nasıl ağzımdan çıkıvermişti; sonra yaptığımı mümkün olduğu kadar tamire çalışmıştım.

Genc kız, birden arkasını döndü ve şefin oda kapısının arkasında kayboldu.

Az sonra Bay Gürbüzü üçüncü defadır görmüş oluyordum. Yüzünde dört derin ve uzun tırmık yarası taze taze kanıyordu; odaya, beni işimden defettiğini söylemeğe gelmişti.

Pek iyi işitmedim, amma, galiba, karısının benim gibi bir münasebetsizi ayakları arasında görmek istemediğini de ilâve ettiydi.